

## СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ ЗАСОБІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

**Постановка проблеми.** Стан забезпечення основними виробничими засобами є найважливішим елементом, який характеризує виробничі можливості підприємства. Адміністрація підприємств повинна постійно контролювати стан основних засобів і вживати всіх необхідних заходів щодо своєчасного й достатнього оновлення виробничого обладнання і техніки підприємства.

**Стан вивчення проблеми.** Оновлення матеріально-технічної бази підприємства, його основних засобів є об'єктом дослідження багатьох вітчизняних учених таких як: П.О. Антонюк, В.Г. Більський, О.А. Бондаренко, О.В. Дорофієва, О.О. Зеленська, С.М. Зеленський, С.М. Кір'ян, В.В. Лагодієнко, Г.М. Підлицеський, М.П. Побутко, О.В. Приліпка, П.Т. Саблук, І.І. Червен, В.Б. Шкляр та інші. Проте помітна кількість питань пов'язаних з вдосконаленням матеріально-технічного забезпечення на регіональному рівні поки що залишається не до кінця вирішеними. Саме це і визначило вибір теми даної статті.

**Мета дослідження.** Метою є обґрунтування теоретико-методологічних засад і концептуальних підходів щодо розробки напрямів оновлення основних виробничих засобів аграрних підприємств. Це передбачає вивчення стану та розробку шляхів оновлення основних виробничих засобів аграрних підприємств Миколаївської області, розробку пропозицій щодо покращення ситуації.

**Результати досліджень.** Ступінь оновлення основних виробничих засобів є одним з найважливіших показників, що характеризують загальний стан забезпечення підприємства основними засобами, тому продовжуючи аналіз, необхідно розглянути, як знаходять своє відображення спричинені рядом факторів структурні зміни в складі основних засобів за показниками їх оновлення (табл. 1).

Таблиця 1  
Основні коефіцієнти руху, оновлення і стану основних засобів аграрних підприємств Миколаївської області

Показники	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	Зміни
Коефіцієнт оновлення	0,01	0,02	0,02	0,03	0,001	0,08	0,07
Термін оновлення	77	48	43	35	20	13	-64
Коефіцієнт вибуття	0,02	0,03	0,02	0,002	0,04	0,03	0,01
Коефіцієнт приросту	-0,007	-0,006	0,004	0,03	0,01	0,05	-
Коефіцієнт зносу	0,02	0,02	0,02	0,03	0,06	0,07	0,05
Коефіцієнт придатності	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	-0,1

Слід відмітити, що вартість нових введених в дію основних засобів як по підприємствам продуктового підкомплексу в цілому, так і окремо по аграрних підприємствах від загальної їх вартості складала в межах 1-8%%, що є досить негативно. Критично низьке значення коефіцієнта оновлення засобів також свідчить про те, що їх велику частину складають морально і фізично застаріле обладнання, яке неодноразово

знавало капітальних ремонтів. Внаслідок значного зниження продуктивності такого обладнання і збільшення витрат на його часті ремонти і експлуатацію істотно зростає собівартість продукції, що виробляється, і, отже, знижується її конкурентоздатність. Низький відсоток оновлення засобів свідчить про застосування на підприємствах часткового способу їх відтворення.

Якщо підприємства і в подальших періодах будуть оновлювати свою техніку і обладнання такими ж темпами, як у 2009 році, то повністю оновити активну частину основних засобів вони зможуть тільки через 13 років.

Коефіцієнти приросту показують, що в 2004р. та в 2005 р. основні засоби зменшились за рахунок перевищення їх вибуття над введенням. Проте протягом останніх періодів дослідження, навпаки було введено більше основних засобів чим ліквідовано.

Термін корисного використання (експлуатації) – це очікуваний період часу, протягом якого основні засоби використовуватимуться підприємствами або з їх використанням буде вироблено очікуваний обсяг продукції. Тобто термін експлуатації може визначатися як кількістю років, так і кількістю одиниць продукції. Згідно з П(С)БО 7 термін корисної експлуатації встановлюється підприємством самостійно з урахуванням таких чинників:

1. очікуване використання об'єкта з урахуванням його потужності або продуктивності;
2. передбачуваний фізичний і моральний знос;
3. правові обмеження щодо термінів використання.

Усі ці критерії досить суб'єктивні, отже, оспорити встановлені підприємством терміни експлуатації неможливо.

За рахунок того, що протягом досліджуваного періоду дуже мало було введено основних засобів, термін їх окупності досить великий. Однак, необхідно відмітити тенденцію до його зменшення.

Визначення коефіцієнта зносу основних засобів через відношення вартості нарахованого зносу й балансової вартості основних засобів підприємств має значні недоліки, оскільки встановлені норми амортизаційних відрахувань далеко не завжди відображають фактичний рівень фізичного і морального зносу техніки й обладнання. Для того, щоб визначити коефіцієнт зносу, який більш реально б відбивав ступінь фактичного зносу основних засобів, необхідно зіставляти фактичний і нормативний строки служби по кожному виду техніки й устаткування. Тому, на нашу думку розрахунок коефіцієнта зносу з використанням строків служби доцільно проводити тільки для активної частини основних засобів вцілому, також окремо по робочому й допоміжному обладнанню, оскільки по техніці й устаткуванню встановлюються відповідні нормативні терміни експлуатації.

Враховуючи існуючі джерела оновлення основних виробничих засобів аграрних підприємств нами сформовано їх переваги і недоліки (таблиці 2 ).

Таблиця 2

Характеристика особливостей зовнішніх та внутрішніх чинників відтворення основних виробничих засобів в аграрних підприємствах

Позитивні особливості	Недоліки
<b>ЗОВНІШНІ ЧИННИКИ</b>	
Великі обсяги можливого їх залучення, що значно перевищує розмір власних інвестиційних ресурсів	Складність залучення і оформлення
Кращий зовнішній контроль за ефективністю інвестиційної діяльності та реалізацією внутрішніх резервів їх підвищення	Тривалий період залучення

	Необхідність надання відповідних гарантій або застави майна
	Збільшення ризику банкрутства у зв'язку з необхідністю сплати позичкового відсотка
	Часткова втрата управління діяльністю у зв'язку з необхідністю сплати позичкового відсотка
	Часткова втрата управління діяльністю переробним підприємством (при акціонуванні)
<b>ВНУТРІШНІ ЧИННИКИ</b>	
Простота і швидкість залучення	Обмежений обсяг залучення, а отже, й можливостей істотного розширення інвестиційної діяльності при сприятливій кон'юнктурі інвестиційного ринку
Висока віддача за критерієм норми прибутковості капіталу, який інвестується, оскільки не вимагають сплати позичкового відсотка у будь-яких його формах	Обмеження зовнішнього контролю за ефективністю використання власних інвестиційних ресурсів, що при некваліфікованому управлінні може призвести до складних фінансових наслідків для підприємства
Істотне зниження ризику неплатоспроможності та банкрутства підприємства при їх використанні	
Повне збереження управління в руках засновників підприємства	

Головною причиною ситуації, що склалася є хронічна нестача коштів необхідних для забезпечення відновлення та надходження нових потужних та продуктивних засобів. Низька платоспроможність підприємств є результатом економічних негараздів, перекосів, які притаманні нинішній економіці.

**Висновки та пропозиції.** Дослідження показників оновлення основних виробничих засобів аграрних підприємств за період з 2003 р. по 2009 роки дозволяє зробити висновок, що для більшості підприємств характерним є факт значного перевищення темпів вибуття над темпами їх оновлення. Погіршення цих показників свідчить про серйозні проблеми з технічним оновленням в аграрному секторі, відсутністю коштів для фінансування цих потреб. До того ж спрацьовані основні засоби зумовлюють застосування застарілих технологічних процесів, що спричиняє низьку конкурентоспроможність продукції більшості підприємств. На нашу думку, системне оновлення основних засобів можливе лише за умов впровадження новітніх високопродуктивних машин, інших техніко-технічних засобів виробничого призначення на основі впровадження ресурсозберігаючих технологій, міжгосподарській кооперації. При цьому основним чинником вдосконалення забезпечення основними засобами аграрних підприємств є розгорнення інвестиційної діяльності.

**Анотація**

В статті розглядається стан та обґрунтовуються теоретико-методологічні засади і концептуальні підходи щодо оновлення основних виробничих засобів аграрних підприємств.

**Анотація**

В статье рассмотрено состояние, обоснованы теоретические, методологические основы и концептуальные подходы относительно обновления основных производственных средств аграрных предприятий.

**Summary**

In the article considered the state, theoretical, methodological bases and conceptual approaches in relation to the update of basic production facilities of agrarian enterprises are grounded.

**Список використаних джерел:**

1. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. Інформаційно-аналітичний збірник / За ред. П.Т. Саблука. – К.: ІАЕ УААН, 2006. – 647 с.
2. Бондаренко О.А. Економічні основи вітворення основних засобів. – Суми: Довкілля, 2001. – 202 с.
3. Ефективність використання основних засобів виробництва і технічного обслуговування сільськогосподарських підприємств / [Бурковський І.Д., Лагодієнко В.В., Червен І.І., Шибаніна О.В.]. – Миколаїв: МДАУ, 2005. – 198 с.
4. Реструктуризація матеріально-технічної бази агропромислового комплексу / Саблук П.Т., Більський В.Г., Підлисецький Г.М. та ін. – К.: ІАЕ УААН, 1997. – 297 с.